

ANNEKE SCHOLTENS

IDRIS

SLAAF

VAN

ROME

HET RESULTAAT

PROLOOG De eerste

geluiden klonken zacht, als door een paardendecken, maar al gauw zwollen ze aan tot een allesoverheersende herrie. In een reflex kneep ik mijn ogen stijf dicht, hoewel ik er meer aan gehad had als ik mijn oren dicht had kunnen knijpen. Wat een kabaal!

Ik was tot op het bot verkleumd en trilde over mijn hele lichaam. Met een schok realiseerde ik me dat het geratel van een kar afkomstig was en dat ik in diezelfde kar wild heen en weer gesmeten werd. Nu eens smakte ik op mijn linkerarm, die al beurs aanvoelde, dan weer belandde ik met een klap op mijn rug. Mijn ruggengraat moest bij de middelste wervels ontveld zijn, zo schrijnde de plek waar ik telkens weer op terecht kwam.

Ik probeerde overeind te komen, maar de gemene pijn aan mijn polsen en enkels maakte me duidelijk dat ik was vastgebonden. Met mijn armen op de rug. Meteen was ik klaarwakker. Wat deed ik hier in deze kar?

Aan het vaalgele licht dat op het dekzeil van de almaar voort hobbende kar scheen, kon ik zien dat de ochtend net was aangebroken. Tevergeefs probeerde ik iets te onderscheiden. Alles in de kar kwam me vreemd en akelig voor. Wie er op de bok zat, kon ik al helemaal niet zien,

maar ik rook des te meer. Een zure, verschimmelde lucht alsof ik op de bodem van een wijnvat lag. Mijn hoofd klopte en bonkte met een ijzeren regelmaat en mijn keel was gortdroog. Was het soms mijn eigen adem, die ik rook? Had ik te veel gedronken?

Kabang! Met een forse dreun denderde de kar door een kuil, waardoor de koorden om mijn polsen en enkels nog dieper in mijn vel sneden. Nu roerde zich nog iets of iemand in de kar. Een hond! Het dier lag te slapen vlak achter de voerman en door de klap hief hij even zijn kop op. Het beest gaapte met wijd open bek om zijn snuit vervolgens weer in zijn buik te drukken en verder te soezen.

Ik deed mijn best om niet te klappertanden, maar dat lukte niet lang. Het was niet alleen afgrijselijk koud, de lucht in de kar was ook vochtig. Tot mijn verbazing droeg ik niet alleen een werktuniek van mijn vader, maar ook een broek die mij iets te groot was en als een klamme lap aan mijn lijf kleefde. Ik voelde het beeldje van Magusanus op mijn borst bewegen bij iedere klap die de wagen maakte. Met moeite keek ik naar beneden. Had ik ook mijn slaaphemd nog aan?

6 Een flinke schommeling van de kar deed mij mijn knieën stoten tegen iets hardes, waarschijnlijk het houten vat dat vlak naast me stond. Ik vloekte zacht toen mijn polsen voor de zoveelste keer over de ruwe, splinterige bodem van de kar schraapten. Welke idioot had mij als een schaap in die kar gegooid? Ongerust keek ik naar de opstaande rand van de kar, waaruit een aantal verroeste klinknagels staken. Bij een scherpe bocht naar rechts zou mijn kop daar zeker tegenaan slaan. Ik probeerde me iets te draaien, maar daarvoor was ik te strak vastgebonden.

Wie was die man, van wie ik alleen maar een stukje donkere rug kon zien? Waar bracht deze vent me naartoe?

‘Hé daar!’ riep ik.

Er kwam geen beweging in de zwarte rug. ‘Hé daar! Wat is dit? Maak me los!’

Maar ik kon net zo goed tegen de hond schreeuwen.

Juist op dat moment maakte de kar een bocht naar rechts en gebeurde precies datgene waar ik bang voor geweest was. Een klinknagel boorde zich door mijn hoofdhaar, een straaltje bloed kriebelde warm en plakkerig door mijn haren. Weer probeerde ik een betere houding te

vinden. Verbeten strekte ik een voet, probeerde de pijn te negeren, wilde mijn tenen krommen langs het vat om meer houvast te krijgen. Maar zo gemakkelijk ging dat niet.

Ik was overgeleverd aan deze man, aan deze kar, aan de bochten en kuilen van de weg. Wanhopig probeerde ik me iets te herinneren van de afgelopen uren, de avond, de nacht vóórdat ik wakker geschrokken was in deze ellendige kar, maar er leek een dichte mist in mijn hoofd te hangen, waarin mijn gedachten geen vorm kregen.

DEEL

I

DROMEN
EN
VERRAAD

I

SEPTEMBER VAN HET JAAR 61 TWEE-EN-EEN-HALF JAAR EERDER

‘Houd het vuur eens gaande, Idris!’

Ik liep naar de vuurplaats, greep het houten handvat van de blaasbalg en trok eraan zo hard ik kon. De blaasbalg ademde met tegenzin in, bolde maar langzaam op, maar zodra ik de tuit in het stenen oventje schoof en het handvat naar beneden drukte, blies de balg een lange luchtstroom in het slapende vuur. Ik keek hoe de vlammen uiteen weken om vervolgens woedend hoog op te laaien.

Vader kwam er al aan met het stuk ijzer.

‘Je begint sterk te worden, jongen,’ zei hij.

Door het vuur waren mijn wangen al geroosterd, maar nu voelde ik ze nog roder worden. Gauw keek ik naar de slagen van vaders hamer, zag hoe het ijzer weerstand bood.

Vader bekeek het resultaat van alle kanten en zei toen zonder op te kijken: ‘Ik heb een vrouw ontmoet. Ze komt hier wonen.’

Nu liet ik van schrik bijna de handgreep los.

‘Een vrouw?’ herhaalde ik verbaasd.

‘Ja. Ze woont nu nog op Bataveneiland met haar zoon, maar ze komen over een paar dagen naar ons toe.’

‘Komt die zoon ook mee?’

‘Natuurlijk, die kan ze daar moeilijk achterlaten.’

Ik begreep er niks van. Alles was toch goed zoals het was? Vijf jaar geleden was mijn moeder gestorven en waren we met ons drieën achtergebleven: vader, Aia en ik. En hoewel we moeder in het begin vreselijk misten, hadden we toch een nieuwe manier van leven gevonden. Waarom moest dat nou plotseling weer anders?

‘Hoe oud is die zoon?’ vroeg ik. De blaasbalg was erbij gaan liggen en het ijzer van vader koelde langzaam af.

‘Hij is vijftien, precies tussen jullie in. En hij heet Secco.’

‘Niet precies,’ zei ik. ‘Hij is twee jaar ouder dan ik en een jaar jonger dan Aia.’

Ik probeerde me de jongen voor te stellen, die hier dan ook zou rondlopen door ons huis en door de smidse.

‘Komt hij u dan helpen in de werkplaats?’ vroeg ik.

Die avond vertelde vader het aan Aia. Ze had net eten voor ons opgeschept. Ik rook de dille waarmee zij de zalm op smaak had gebracht. Aia bleef staan met haar eigen bord nog in de hand.

‘Hoe ken je die vrouw?’ vroeg ze.

‘Ik heb haar ontmoet op het castellum, toen ik er iets af moest leveren. Zij verkoopt daar gerst voor de paarden en zo raakten we aan de praat.’

‘Wil ze soms liever in de stad wonen?’

Ik keek naar mijn vader. Hoorde hij de ondertoon van Aia’s vraag?

‘Zeker,’ zei vader, terwijl hij begon te eten. ‘En ze komt voor jullie zorgen.’

‘Dat is nergens voor nodig,’ zei Aia snel.

‘Toch komt ze,’ zei vader. ‘Ze heet Eskenga. Over twee dagen staat ze hier voor de deur. Met haar zoon Secco.’

Aia kwam voor het slapen gaan even bij me zitten. Waar was dit goed voor? Er kon alleen maar ellende van komen. Maar we wisten dat er niets meer aan te doen was. Vader had het zo besloten.

’s Nachts droomde ik dat ik aan de oever van de rivier de Vahalis stond. Ik keek naar de voorbij varende boten, de zware schuiten die met hun brede zeilen de Rhenus af waren komen zakken en de platbodems, die uit tegengestelde richting kwamen en volgeladen met spullen van overzee stroomopwaarts voeren. Plotseling naderde er een gevaarte vanuit het oosten. Een boot, zo hoog als er nog nooit door de Vahalis was gevaren. Ik wilde een stap achteruit doen, maar dat lukte niet. De boot kwam steeds dichterbij en net toen ik probeerde te zien waar de zeilen van het schip waren, veranderde de boot in een hoge stenen muur. Het gevaarte kwam steeds dichterbij. In paniek keek ik naar de boerderijen aan de overkant, maar het volgende moment had de bewegende muur hen aan het zicht onttrokken. Een onheilspellend zwart vlak was tussen mij en de buitenwereld geschoven waar ik niet omheen, maar ook niet overheen kon kijken. Hijgend schrok ik wakker en keek in het gezicht van vader. Hij stond met een olielamp in de hand over me heen gebogen.

‘Jongen, wat is er? Je schreeuwt de hele straat bij elkaar!’

‘Ik had een droom,’ zei ik.

Vader knikte. Van kleins af aan had ik al wonderlijke dromen, waar niemand iets van begreep, zelfs moeder niet.

Achter vader kwam nu ook Aia mijn kleine kamer binnen. Ze bleef bij de deur staan en keek zwiĳgend toe. Ik vertelde wat me in mijn droom overkomen was.

Vader schudde zijn hoofd. ‘Varende muren, hoe kom je erbij? Die bestaan toch niet?’

‘In mijn droom waren ze heel echt!’ Al vaker had ik geprobeerd uit te leggen hoe helder ik alles voor me zag. Na afloop wist ik ook wel dat het verzinsels waren, maar als ik er middenin zat was alles net zo echt als het vuur in de smidse of de vissen op de markt.

‘Ga maar gauw slapen,’ zei vader, terwijl hij overeind kwam. Zodra ik weer alleen was, bedacht ik dat ik binnenkort waarschijnlijk mijn kamertje moest delen. Waar zou die jongen anders moeten slapen? In het diepe duister probeerde ik toch iets te onderscheiden. Waar dan? Het houten bed dat vader voor mij getimmerd had, besloeg bijna de hele ruimte.

Ik probeerde mezelf gerust te stellen. Misschien was die jongen heel aardig, een soort broer. Maar terwijl ik in mijn dromen altijd alles moeiteloos bij elkaar bedacht, liet mijn fantasie me nu in de steek. Ik kroop diep weg onder mijn schapendeken en probeerde aan fijne dingen te denken. Aan de nieuwe boemerang, die ik had gemaakt. Hoe perfect de vorm was, hoe mooi ik het hout geschuurd had. Morgen zou ik hem uitproberen.

’s Morgens hielp ik vader in de smidse. Soms deed ik boodschappen, maar meestal zorgde ik dat het vuur goed bleef branden of gaf ik het gereedschap aan dat vader nodig had. De laatste tijd gebeurde het weleens dat ik zelf een opdracht uit mocht voeren.

Vader was bezig met een stuk gereedschap voor de veearts. Een tang om de paarden mee te verdoven. Ik had er zelf weleens mee gewerkt en daardoor wist ik maar al te goed hoe belangrijk de juiste vorm was.

Vader bekeek zijn product, streek er met zijn hand langs en vroeg: ‘Wil jij de uiteinden mooi glad maken?’

Als altijd deed ik mijn uiterste best, maar vandaag was ik onrustig. Steeds weer speelden gedachten aan de nieuwe bewoners door mijn hoofd. Hoe zou het zijn straks? Zou ik ooit aan hen wennen?

Eindelijk klonk het verlossende woord en mocht ik gaan. Haastig pakte ik mijn boemerang en holde naar buiten.

Ze kwamen twee dagen later, de vrouw en haar zoon, met al hun spullen op een eenvoudige kar geladen. Vader was hen uit de haven van Batavodorum gaan halen en liep voor hen uit het huis binnen.

‘Help eens even sjouwen, jullie,’ zei hij.

Aia en ik wisselden onhandige groeten met de nieuwkomers, trokken aan de bagage om maar zo snel mogelijk iets in handen te hebben. Terwijl we heen en weer liepen, bekeken we de nieuwe vrouw en haar zoon en de vrouw en haar zoon bekeken ons. De vrouw viel niet tegen, moest ik mezelf bekennen. Ze leek wel aardig en ze deed erg haar best om vriendelijk te zijn. Maar de jongen keek alleen maar naar zijn moeder of strak naar de grond. Hij had donker haar en donkere ogen en liep ongemakkelijk, er was iets met zijn voet. Daarbij was hij klein en schriel. Vader had gezegd dat hij twee jaar ouder was dan ik, maar dat had hij vast verkeerd onthouden, ik stak een flink stuk boven hem uit!

Af en toe betrapte ik de jongen erop dat hij naar ons gluurde. Naar ons en naar ons huis. Buiten had hij al zo staan staren naar onze straat. Blijkbaar had hij nog nooit gevels van wit pleisterwerk gezien. Nu bekeek hij met een verongelijkt gezicht onze inboedel alsof onze meubels, kleden en lampen er de schuld van waren dat hij voortaan hier moest wonen en niet op de boerderij aan de overkant van de Vahalis, op Bataveneiland.

De vrouw, Eskenga, pakte met zorg haar servies uit. Het meeste was handgevormd spul, dat voor een habbekrats op de markt werd verkocht, maar één schaal was van bijzonder Romeins aardewerk dat helemaal uit Gallia kwam. Hij was bruin en glimmend en had een mooie versierde rand. Eskenga was er zichtbaar trots op.

‘Die gebruik ik alleen op speciale dagen,’ zei ze. ‘Ik zou hem graag een beetje mooi neerzetten.’

Verschrikt keken Aia en ik naar de schaal in haar handen, die wij op hetzelfde moment herkenden. Wij hadden er precies zo één gehad, maar

die was met onze moeder mee het graf in gegaan. Samen met drie borden en drie kommen, zodat ze wat zou kunnen eten op Appeleiland, waar volgens vader alle doden naartoe gingen en waar ze te eten zou krijgen in overvloed. Vader had speciaal voor haar een klein houten kistje gemaakt om spulletjes mee te kunnen nemen. Samen hadden we haar benen haarspeld erin gelegd, haar lievelingsspeld, en twee flesjes parfum om lekker te ruiken en een bronzen spiegel, want, zei vader, dan kan ze zich altijd mooi blijven maken. Er zat een sleutel bij zodat zij alleen het kistje kon openen.

Al die dingen schoten tegelijk door mijn hoofd en ik wist wel zeker dat Aia er ook aan dacht. Het was te veel, de schaal die de vrouw nu op een opvallende plek in de kast neerzette, terwijl ze er met een schuin hoofd naar keek en het feit dat ze er was. Dat zij er was in plaats van onze moeder.

Ik keek vragend naar vader. Herinnerde hij het zich dan niet? Maar vader zei meteen: 'Jij bent nu de vrouw in huis, jij mag het hier inrichten zoals jij het prettig vindt.' De ogen van Aia, die gloeiden als twee spaanders sprokkelhout in het vuur, zag hij niet. En ook niet het gezicht van de jongen, waarop een hatelijk lachje was verschenen.

Eskenga had een smalle matras voor haar Secco meegebracht. Op de boerderij woonden ze bij familie van Eskenga in, had vader verteld, en waren ze gewend geweest met veel mensen in één ruimte te slapen op een aaneengesloten zee van matrassen. Een bed had Secco nooit gehad, maar het leek alsof hij die avond naast mijn houten ledikant opeens besepte wat hij gemist had.

'Waarom slaapt hij in een bed? Ben ik de enige op een matras?'

Het was het eerste wat hij zei. Hij had een donkere, rauwe stem met een kras erin, een barstje.

'Voorlopig is dat zo,' zei vader. 'Ik kijk wat ik kan doen.'

Secco draaide zich om, trok zijn knieën op tot vlak onder zijn neus en hield zijn deken met twee samengebalde vuisten stevig vast.

Ik kon niet slapen. Telkens weer zag ik de kar met spullen aankomen en Eskenga die alles uitpakte en neerzette in hun kast. Jij bent voortaan de vrouw in huis. Wilde vader zo snel mogelijk vergeten dat hij hier vroeger woonde met moeder? Dacht hij niet meer aan haar, dwalend over Appeleiland? Dacht zij eigenlijk nog aan hen? Ik had wel uit bed

willen stappen om even bij Aia te kunnen zitten, maar dan moest ik langs de kamer waar vader nu met Eskenga lag en dat was het laatste wat ik wilde. Dus staarde ik naar de schuine houten wand boven mijn hoofd. Ik was niet erg slaperig en hoopte dat ook niet te worden. Stel je voor dat ik weer zo'n enge droom zou krijgen en Secco zou wekken met mijn geschreeuw. Ik sperde mijn ogen wijd open en probeerde de naden tussen de balken te tellen, maar omdat ik ze nauwelijks kon zien moest ik telkens opnieuw beginnen. De volgende morgen was ik zo moe dat het lichtflitsen sneeuwde in mijn hoofd.

Vanuit de keuken beneden klonken de ruziënde stemmen van Aia en vader.

‘Jij gaat nu de geiten melken!’

‘Maar niet voor gerstepap! Dat vind ik zonde van de melk. Ik ga geen pap eten. Er is nog brood van gisteren, dat neem ik wel.’

‘Daar komt niets van in. Je went er maar aan, Eskenga bepaalt voortaan wat jij 's morgens eet.’

‘U heeft zelf ook liever brood.’

‘Schiet op, jij! Naar de geiten!’

Niet veel later hing er in het hele huis een vreemde weeïge geur. Ik keek naar de zwarte pot, die met zijn ronde buik rustig stond te pruttelen op een klein warmhoudertje. Af en toe bolde er een glazige witte bel op uit het goedje, die over de rand van de pot plofte en in een dikke witte klodder van boven naar beneden zakte.

‘Ik ga dat niet eten,’ zei Aia. Ze zat met hoogrode wangen op haar kruk en keek met afgrijzen naar de pot.

‘Het is heel makkelijk,’ zei vader. ‘Het is dít of niks.’

‘Dan eet ik niet!’ Aia vouwde haar armen over elkaar en keek opzij alsof daar wonder wat te zien was.

Ik weifelde. Ik wilde Aia wel steunen, maar het had geen enkele zin. Vader was vastbesloten en dan wist je het wel. Jammer genoeg had Aia hetzelfde koppige bloed als ik en ze zag eruit alsof ze zich liever zou doodhongerden dan ooit één hap van die smurrie te eten. De pap leek een eigen stem te hebben in het geheel, met zijn dikke, opdringerige geur. Als je hier in de keuken ademhaalde, was het alsof je al een hap in je mond had. Aia stond dan ook al gauw op en stommelde met haar neus dichtgeknepen de trap op naar haar kamertje.

Intussen zat Secco hoorbaar te schrokken. Eskenga at, terwijl ze af en toe vertwijfeld opkeek en vader probeerde zo gewoon mogelijk te kauwen en te slikken alsof er niets aan de hand was. Kauwen ja, want er zaten klonten in, daar was ik al achter na de eerste hap. Ik besloot door te eten. Er was niets anders en na die doorwaakte nacht had ik honger als een paard.

II

Die morgen stond Secco voor het eerst in de smidse. Hij keek stuurs voor zich uit, niet van plan iets te doen.

‘Kijk eerst maar even, jongen,’ zei vader. Hij wenkte mij en samen gingen we aan het werk. En terwijl ik anders altijd zo genoot van het vuur en de hamerslagen, de vertrouwde sfeer van de werkplaats, voelde alles nu onwennig. De donkere ogen van Secco brandden in mijn rug.

Halverwege de morgen klopte er iemand aan de deur. Vader liet de bezoeker binnen en meteen herkende ik Abaskantis, een slavin uit een van de rijkste huizen. Ze kwam wel vaker langs, want haar meesteres was een vaste klant van vader. Als er iets weggebracht moest worden naar dat huis vlak achter het marktplein, was Aia er altijd als de kippen bij. Alleen al de keuken was volgens haar een paleis. Zo groot, zo mooi en al die spullen!

‘Dag Idris,’ zei Abaskantis. ‘De veearts laat naar je vragen. Iets met een tang.’

Geschrokken keek ik haar aan. Had ik het instrument toch niet goed glad gevijld?

‘Hij heeft je hulp nodig.’

Ik stond al, blij dat ik even weg kon. Door het gebrek aan slaap zag ik zwarte vlekken voor mijn ogen op en neer dansen, maar naarmate ik meer frisse buitenlucht inademde, werd mijn hoofd helderder.

‘Wat is er aan de hand?’ vroeg ik Abaskantis terwijl we in de richting van het marktplein liepen.

‘Er is een paard met een tak in zijn been, geloof ik. Hij is onrustig en laat zich niet makkelijk helpen. Vandaar die tang.’

Ze keek me vragend aan.

‘Een verdovingstang,’ zei ik. ‘Die maken wij in de werkplaats.’